

פרוטוקול מס' 220

ת"א אסא תשל"ג

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום ב', 10 בספטמבר 1973, בשעה 11.00.

נ כ ח ו :

- חברי הועדה:
- א. כץ - מימ היו"ר
 - ב. אליעד
 - מ. בן-פורת
 - ז. הרמן
 - מ. יזיד
 - מ.צ. נריה
 - א. רוזיאל-נאור

- מוזמנים:
- א. פלד - מנכ"ל משרד החינוך והתרבות
 - י. שרלין - משרד החינוך והתרבות
 - ר. פנון - משרד החינוך והתרבות
 - ב. נסים - משרד החינוך והתרבות

ד. פלד מוכרת הועדה:

מ. כהן רשמה:

סדר-היום:
דו"חות ועדות החקירה בענין מקרי הסביעה בבריכות חולון, כפר-טבא ובריכת המשושים.

פניית ועד ההורים וועד הפעולה להקמת בית-ספר ממלכתי-דתי בשכונת קריית-שמואל, רסקו, ירושלים.

מקרי הטביעה בבריכות חולון, כפר-סבא
ועדת החינוך והתרבות
דבריכת המוששים.

היו"ר א. כץ: אני פותח את הישיבה. נתבקשתי על-ידי ד"ר רייטלס לנהל את הישיבה הזו.

ישיבה זו נקבעה עוד לפני הפגרת, סוכם עם משרד החינוך שכאשר יהיו מימצאים של הועדות שנתמנו כדי לחקור את מקרי הטביעה של תלמידים בשנה החולפת, נתכנס כדי לשמוע נו"ח בנושא.

הבוקר הגיעה אלינו פניה דחופה של ההורים וועד הפעולה להקמת בית-ספר ממלכתי-דתי בשכונת קרית-שמואל-וטרקו בירושלים. חברי הועדה מודעים לנושא, חלקם מכירים אותו מקרוב. נתייחס לנושא זה כנושא שני.

אני מקדם בברכה את אנשי משרד החינוך. נשמע עתה את דבריו של המנכ"ל לגבי הנושא הראשון.

א. פלד: נוכחים אתי שני חברי לעבודה, מר שרלין שאחראי בתוקף תפקידו לנושא הבטיחות בבתי-הספר, ומר פנון, שהוא המפקח המרכז של החינוך הגופני בבתי-הספר, והוראת השחיה היא חלק מהחינוך הגופני.

אמסור את עיקרי המסקנות של הועדות שחקרו את שלושת האסונות, את עיקר המסקנות שלנו, והחלטות המשרד בכל אחי מהמקרים.

יש פה שני סוגי אסונות. האסונות שקרו בכפר-סבא וחולון הם סוג אחד, שתוך כדי שעורי שחיה ילדים טבעו ונפטרו; האסון השלישי הוא מסוג אחר, זה אסון שקרה תוך כדי שיול, כאשר ילדה גפלה למים בבריכת המוששים, ילד קפץ להציל אותה וטבע; הילדה ניצלה.

אתחיל בפרשנות חולון וכפר-סבא. אציין את העובדות העיקריות. (אסאיר לכם את הדו"חות המפורטים). בעקבות הדו"חות שקיבלתי מיניתי ועדה שתפקידה היה לבדוק את הדו"חות ואת המשתמע מהם לגבי ארגון מפעל לימוד השחיה בבתי-הספר, זאת אומרת ללמוד באיזו מידה היו כאן תקלות שהן מעבר לתקלות הספציפיות במקרה זה או אחר. ועדה זו היתה בראשותו של יריב אורן, מנהל רשות הספורט; השתתפו בה ה"ה פנון, חו"מון, ד"ר גלעד ויינגרטן ממכון וינגייט, אפק מרשות הספורט כמה חברים, ביניהם נציג ארגון מורי החינוך הגופני ונציג מנהלי בתי-הספר.

באשר למקרה בחולון - בחולון טבע התלמיד יואב גיר ז"ל מבית-הספר שנקר, בשעור בבריכת שחיה בחולון. מסקנות הועדה הן: (1) הילד התרחק מהקבוצה; (2) המדריך הקבוע לא הופיע; (3) הילד אכל סמוך לשעת השחיה. היו חששות שהילד בעצם נחנק לפני הטביעה. הוא קפץ, ומשהו מהקיבה או מהושט עלה ונתקע לו בקנה. הדברים לא היו ברורים בניחותא שלאחר המות. (4) לא היה מציל שני. מיקומו של המציל הראשון לא היה מתאים; (5) המדריך לא ספר את התלמידים.

המסקנות של היחידה לטיפול בתלמיד היו שתיים: (1) בריכת השחיה לא עמדה בתנאי הבטיחות המצויינים בחוק. יש לאסור שימוש בבריכת לשעורי שחיה. (2) היתה רשלנות מסויימת של האחראי לשעורי שחיה במחוז תל-אביב, מרכזת השחיה בבריכה והמדריך הישיר.

בעקבות מסקנות אלה קיבלתי שתי החלטות: (1) לאסור שעורי שחיה בבריכת חולון עד להבטחת תנאי הבטיחות; (2) לבקש חוות דעת הפרקליטות על שלושת בעלי התפקידים שצינו לעיל לגבי הפעולה שצריך לנקוט לגביהם.

בשלושת המקרים החלטתי למצות את הדין; מכיון שהיה מדובר בתאונות קטלניות, החלטתי - לאחר שקבענו שהיו דרגות סוגיות של רשלנות פה ושם - להעביר את זה לחוות דעתם של היועץ המשפטי ופרקליט המדינה, ובמידה שיהיה צורך - לפעול בהליכים משפטיים או משמעתיים.

לגבי מקרה השביעה בכפר-סבא - מסקנות הועדה הן: (1) הנהלת בית-הספר קבעה מתוך חישוב אושעה שניתן ללנות תלמידי שלוש כיתות על-ידי שני מורים, וסיתה בכך מהוראות המנכ"ל; (2) המורים לא הקפידו על עריכת מיפקד שני, וגם זו סטיה מהוראות המנכ"ל; (3) המורים לא הכירו את תלמידי הכיתה השלישית; הטובע היה מהכיתה השלישית; (4) מדריכי השחיה לא ערכו מיפקד שני; (5) התנהגות המדריכים בשעור האחרון חרגה מהנוהלים המקובלים; (6) המורה לשעור השחיה בטש המציל את מקום עבודתו והעביר את האחריות למלא מקום מדריך שחיה שאינו מצוייד ברשיון מציל. אגב, אני רוצה להבחין פה: המצילים שייכים לרשות המוניציפלית; המורים והמדריכים הם אנשי מערכת החינוך. בקשר לבריכות יש תקנים של משרד העבודה בענין בטיחות בריכות, ונדמה לי שיש גם תקנות של משרד הפנים לגבי בטיחות באתרי רחצה. כלומר מת שעשה פה המציל, בלי קשר למקרה שלנו, הוא עבר עבירה על ההוראות שהיא חייב בהן, לא רק לגבי בתי-ספר. לפי החוק והתקנות הוא חייב להיות בתפקיד, או ששליף אותו מישהו שמוסמך להחליפו כמציל.

מסקנות היחידה לבטיחות שלנו הן:

(1) המציל לא מילא חובתו; (2) המדריכים, המורים והמנהל לא נהגו כמוטל עליהם.

לאחר מסקנות ומימצאים אלה החלטת המשרד היתה להעביר את כל המימצאים לגבי אנשינו לחוות דעת הפרקליטות ולנקוט לגביהם לפי המלצת היועץ המשפטי.

אשר לבריכת המשושים - מסקנות הועדה הן:

(1) לאחר שהילד קפץ למים לא ניתן היה למנוע את טביעתו; (2) האחראי לטיול לא ביקר באתר לפני כן; (3) ההוראות שנמסרו לתלמידים בודתם מהמסאות לא היו ברורות; (4) המנהל והמורים לא קראו את הוראות הבטיחות לפני הטיול; (5) ברשיון צה"ל במחק שם האתר, בריכת המשושים, ומעל לכך נתווסף שם המקום בכתב ידו של המורה ללא אישור מפורש של הממונה מטעם צה"ל; (6) הועדה ממליצה להגביר את הערנות לנושאי הבטיחות בדרכים שונות.

מסקנות היחידה לבטיחות הן: (1) המורה

התרשל בתפקידו ויש חשו לתיקון בלתי חוקי של וישיון הטיול.

א. רזיאל-נאור; זה לא תיקון; זה זיוף.

א. פלד: את זה ממטרה צריכה לקבוע.

(2) מנהל בית-הספר לא יודא ידיעת הוראות הבטיחות של המורים, המלונים והתלמידים; (3) מורה שני שותף להעדר הפיקוח בקטע המסוכן; (4) מוצע להעניק לתלמיד אבנר שרעבי ז"ל ציון לשבח על הקרבת חייו למען הזולת; (5) ראש מחלקת החקירות במטה הארצי של המשטרה נתבקש לבחון זיוף הרשיון של משרד הבטחון לטיול זה.

החלטות המשרד הן: (1) לבקש חוות דעת

הפרקליטות על פעולות המורים והמנהל; (2) לציין לשבח את התנהגותו של התלמיד אבנר שרעבי ז"ל.

כפי שאמרת, בעקבות שלושת המקרים האלה

מינתי ועדה שתפקידה היה לבדוק מחדש את מפעל השחיה בבתי-הספר, בלי קשר למקרים הספציפיים. אמסור את ההמלצות העיקריות שלה. ההמלצה הראשונה היא שיש להמשיך ולקיים את מפעל לימוד השחיה בבתי-הספר ולא לבטלו. שנית, יש סידרה שלמה של פעולות הקשורות במיתקני הלימוד, כלומר בבריכות ובציוד, שיש לבצע אותן. יש לוודא את קיומן. ובמידה שלא קיימים התנאים הנאותים מבחינת הבריכה, המציל וציוד העזר - לא לקיים באותן בריכות את השעורים, גם אם זה אומר צמצום המפעל. שלישי - דבר שלא היה קיים והחלטנו לקיימו: השעורים התקיימו עד כה בבריכות ציבוריות שבהן המשיכו להתרחץ גם אזרחים רגילים שהיו באים לבריכה. החלטנו לעשות אחת משתי הפעולות הבאות: בבריכות גדולות שבהן ניתן לסמן אזור מיוחד לתלמידים ואזור לכל היתר - לעשות זאת; בבריכות קטנות שבהן לא ניתן הדבר, לא לתיר קיום שעורי שחיה באוכלוסיה מעורבת, זאת אומרת סתם שוחים יחד עם תלמידים. זה כמובן דורש תוספת תשלום, אנחנו צריכים אז לקנות את הזמן כולו מהבעלות של הבריכה. החלטנו לעשות זאת, גם אם זה אומר צמצום הפעולה במסגרת תקציב נתון.

כן נתקבלה סידרה שלמה של החלטות לגבי הכשרתם של מדריכי השחיה ורישויים לעסוק בנושא, קשור באחריות מקצועית שלגו, דרך מכוון וינגייט כמקום הכשרה, ומפקח-מרכז של בתי-הספר שירכז את כל המפעל. וכן פרסום המסקנות של ועדות החקירה לכל מנהלי בתי-הספר ושינון ההוראות ערב מפעלי השחיה.

אלה עיקרי המימצאים והמסקנות. יכול להיות שזה יפורסם כנספח לחוזר המנכ"ל.

היתה המלצה אחת של הוועדה, שלפי ענינות דעתי בשלב זה אינה ניתנת לביצוע, שמן הראוי לבנות בריכות מיוחדות מתומטות ומקורות כדי שאפשר יהיה לקיים את המפעל במשך כל השנה. זו המלצה יפה מאד, אבל אחרי שדנו בה הגענו למסקנה שבתקציב שיינתן לחינוך גופני נעדיף תחילה השלמת אולמי ההתעמלות. כל בריכה כזאת צריכה לעלות לפחות 10 מיליון לירות. זו הוצאה גדולה מאד, ולכן לא מעשית. במקום שקיימות בו בריכות כאלה, כמו ירושלים, שיש בה ארבע בריכות מקורות ומחוממות, נשתדל לקיים את מפעל השחיה לא רק בעונת הקיץ. אז הפעולה בעשית יותר קלה, וזה גם מקל על הבטחת בטחונם של התלמידים.

אני חוזר ומדגיש שלמרות האסונות שקרו החלטנו לא לבטל את הוראת השחיה. אנחנו חושבים שהוראת השחיה חשובה כדי למנוע אסונות של שביעת ילדים בבריכות ובים הפתוח. לימוד שחיה הוא היום דבר חיוני במציאות שבה אנו חיים, שהרחצה בים ובבריכה הופכת להיות תופעה המונית. יחד עם זאת ננקוט בכל אותם אמצעים שנקטנו, ונעציט - במידה שיש צורך להעניש - את האשמים במקרים אלה, אם ימצאו אשמים. לא נחסוך פעולה כלפי אף אחד בכל דרג שהוא במקרה שהוא היה אחראי למקרה.

תיו"ר א. כץ: לפני שאתן רשות הדיבור לחברי הוועדה, אני רוצה לקבוע שהמימצאים ששמענו היום לראשונה הם חמורים ביותר. אני מעריך את העובדה שהמשרד ניגש לענין ברצינות, כמתחייב מחומרת המקרים, ואין לי ספק שכל חברי הוועדה, גם בכנסת השמינית, ירצו להמשיך להיות בתמונה, כי התהליכים עדיין רחוקים מסיומת - בקשר למה שקורה בענין זה, שיש בו הזנחה חמורה ביותר, אינני אומר עדיין הזנחה פושעת.

אני רוצה לשאול מה יקרה אם הפרקליטות תחליט שאין כאן עוון או חטא או אשמה פלילית? האם בודעת המשטרה להסיק מסקנות, כמקובל במקרים רבים, גם אם אין פה עבירה על חוק זה או אחר של המדינה?

מ. יודיד: מתי נמסרו המימצאים והפניות ליועץ המשפטי או לפרקליטות? והאם יש מעקב כדי להחיש את הטיפול בענין?

אמרת שהדברים יפורסמו ויובאו לידיעת עובדי המשרד. אבל בענין זה היו מעורבים גם עובדי הרשויות המקומיות. מה ביחס לעובדי הרשויות המקומיות שגם הם נושאים באחריות? מי ישפל בהם? האם הפניות תשומת לב הרשויות לכך?

הייתי מציע שבהוראות בקשר להמשך המפעל יושל על המפקח הארצי או האזורי לבדוק כל בריכה ובריכה בראשית העונה, ולאשר שהיא ניתנת לפעולה, אחרת אסור בכלל להשתמש בה. נדמה לי שזה צריך להיות ברור. צריכה להיות יותר ערבות.

העובדה שנתת ציון לשבח לתלמיד שטבע באשר קפץ להציל תלמידה - היא חשובה. אני חשבתי גם על איזה פיצוי או משהו דומה להורים שאיבדו את בנם.

א. אליעד: אני מצטרף לדברי היושב-ראש שיש להביע גם הערכה להחלטיות שבה ניגש המשרד לטיפול בנושא. והמסקנות וההחלטות/מעידות על כך שהמשרד רואה את הענין בחומרה.

כאשר העליתי את הנושא הזה כהצעה לסדר היום בכנסת, הצעתי למשרד החינוך שיכלול בוועדות אלה את נציגי ההורים. מדוע לא לשתף את נציגי ההורים בנושא חשוב כזה, הגוגע להם ישירות, ושהם יראו וישמעו ויהיו שותפים למסקנות הללו, שיציגו את הקשר בין משרד החינוך וההורים השולחים את ילדיהם ומוסריים אותם לרשות המשרד. עד כמה שאני מבין מהדיווח של המנכ"ל הדבר הזה לא בוצע. אינני רוצה לומר שזה גורע במשהו מהמסקנות שהן די חמורות. אבל לועתי יש חובה לשתף את ההורים בבדיקות הללו.

בקודה שניה שלא בלטה בכל הדיווח הזה: מה שחסר כאן זו הביקורת הצמודה. בכל המסקנות וההמלצות לא שמעתי את המושג הזה של ביקורת צמודה. לא די שיש תקנות. השאלה היא באיזו מידה יהיו אנשים שידאגו לביצוע ההוראות, שיפקחו ויעקבו. לא די שהוצאו הוראות, תלו אותן באיזה מקום, איש לא התעניין, לא בדק, ועולם כמנהגו נוהג. השאלה היא מה הביקורת הצמודה. אחי הדברים החמורים שהעליתי מהדו"ח הוא שמנהלי בתי-הספר אפילו לא טרחו לקרוא את הוראות הבטיחות לפני תשילן. השאלה היא מי בכל זאת האחראי לזה? האם יש לכם איזה מנגנון פיקוח שבדק מפעם לפעם אצל המנהלים האם קראו את תקנות הבטיחות, מה הכינוי לקראת מקרה חירום? האם יש ביקורת צמודה כזאת? צריך להיות מנגנון פעיל לביקורת כזאת ובדיקה ענינית יום יומית, ולא לתת לדברים להתגלגל מעצמם.

א. רזיאל-צאנר:

גם אני רוצה לעמוד על בקודה זו בהמשך לדברי חבר הכנסת אליעד. חסר ביותר בעיני העניין שיש הלכה ואין מורים כן. ואם צריך היה שיקרה אסון כדי להיוודע שאין קוראים את ההוראות ואין עוקבים אחריהן, מדוע מיד אחרי המקרה הראשון לא נעשתה בדיקה כזאת שתגלה אם המורים, המנהלים והמדריכים באמת יודעים את ההוראות ופועלים לפיהן? מדוע צריך היה לחכות עד שהעניין יחזור בפעם השלישית?

כמובן, אפשר להגיד שכל אחד יכול להיות חכם לאחר מעשה. אבל בהחלט לא די שהדברים ייכתבו בחוזר. צריך לעשות איזה מעשה שיוציא את המנהלים והמורים מהשיגרה ומהשלוח שלהם. אנחנו מוסרים את הילדים בבת-הספר לאחריותו של משרד החינוך - עם הרשות המקומית או בלעדית, זה לא משנה. ומה שקרה גובל ממש עם דברים שהמנכ"ל באמת היטיב לעשות שהעביר אותם לפרקליטות. אבל זה בהחלט לא די. לא רק אותו מורה שהרשה לעצמו לא לקיים את ההוראה המפורשת שלא ללכת לבריכת המטושים אחראי למה שקרה, אלא אני חושבת שמשרד החינוך כולו אחראי לדבר הנורא הזה.

אי אפשר לסמוך על זה שיכתבו הוראות, כי אין בטחון שיקראו אותן. לועתי חייב להיות לפחות יום הסתלמות אחד בשנה, קבוע, לפני תחילת עונת השחיה, שאליו יבואו כל המורים וכל מי שעוסק בזה, וממש לבדוק ולבחון אם הם יודעים את ההוראות, ולא לאשר למי שאינו יודע אותן. כמובן שגם אז אפשר להתרשל, אבל לפחות לדעת שעשו את המינימום הזה.

ובאשר לרשויות המקומיות - אסור לתת להן לצאת ממעגל האחראיות. הרשויות המקומיות ואנשיהן חייבים גם כן לשאת באחראיות למה שקרה. זה דבר נורא שכיתה מצטרפת לשער שחיה ואין איש מכיר אותה. למה לקחו אותה? אין זה לא מכירים את התלמידים?

כמובן כל אחד יטכים שהצער אביר שרעבי ז"ל ראוי לציין לשבח ולתהילה. אולי צריך לעשות איזה מעשה בכל בתי-הספר, לארגן את לימוד השחיה ולקשור את הדבר הזה עם שמו של הנער הזה, לא רק להנצחה ולאות של מילוי חובה אנושית ואזרחית, אלא שזה יי הפך באמת לאיזה מיפנה ביחס לשמירת החיים, פשוטו כמשמעו, של הילדים בבת-הספר בעת השילוחים, השחיה וחציית הרחובות, וכל הדברים הללו שנקראים בטיחות.

אני חושבת שמשרד החינוך צריך ליזום עכשיו שורה של פעולות רציניות ביותר. ואת המסקנות הללו הייתי מציעה להעביר לידיעת כל המנהלים והמורים לא בצורת חוברת שלא יקראו אותה, אלא באמת את עיקרי הדברים, לא להרפות מהם, ולערוך כמה ימי עיון ובדיקה של כל הנוגעים בדבר, לא להרשות לשום איש לקבל תפקיד של מדריך אם לא עמד במבחן, לא רק של שחיה, אלא של מה שכתוב בהוראות.

מ.צ. נריה:
שלושת המקרים הללו הם שלושה מקרים שהסתיימו באסונות, ועל כן הגיעו לחקירה ועל כל התברר מה שהתברר. אנחנו יודעים שהיו ודאי עשרות מקרים אחרים שבדרך השם לא הסתיימו באסון, הצליחו להציל את הילדים, ועל כן לא הגיעו לידיעת הציבור. כל הפרטים מסביב לזה שייכים לרשלנות, ל"שויץ" של הנוער, של מדריכים וכן הלאה. והענין הוא באמת חמור. אנחנו רואים את זה יום יום כשנוטעים בדרכים, באיזו מידה יש זלזול בחיי הזולת וחוסר תשומת לב.

משום כך אני מצטרף לדעת קודמי שכאן מוכרחים לעשות פעולת חריש עמוק יותר בעניני בטיחות וחיי ילדים, זה בנוגע גם לטיולים, לא רק לבריכות שחיה. גם בטיולים קרו אסונות, היו מקרים שלא הסתיימו באסון, אבל היו דברים לא בסדר.

הייתי מציע קודם כל שפטרד החינוך ימנה פפקח מיוחד לנושא זה של בטיחות (א. פלד: יש כבר אחד). דבר שני: אינני יודע אם ניתן לעשות יום עיון אחד, או אם זה יספיק. אבל יש לערוך מפגשים אזוריים. זה יותר קל, ומכירים יותר את האנשים. אז הפניה היא יותר ישירה, יותר אישית. נדמה לי שזה יכול להשיג יותר את המטרה. אם לימוד השחיה נעשה בקיץ, לפני עונת הרחצה צריך לקיים כינוסים של מדריכים, מצילים וכל האחראים לדבר, לחזור על הנושא, לשנן אותו ולהשתמש בדוגמאות הללו כדי להראות איך לא לנהוג. לאמור המסקנות הללו, יותר משהן צריכות לשמש, על כל פנים בשבילנו, כסיבות לענישת האשמים, הן צריכות לשמש בשבילנו כנקודות מוצא כדי למנוע דברים כאלה בעתיד, על-ידי פעולה מובעת, מקיפה ויסודית.

ז. הרמן:
אני מצטרפת לרוב הדברים ששמעתי. אני רוצה להדגיש את הנקודה שחבר הכנסת נריה העלה בדבריו. כי בסופו של דבר הנושא המרכזי הוא של המשמעת, משמעת הפרט ובכלל הגישה של מורים ומדריכים למה שהם רואים כהכרחי כדי להבטיח את המשמעת. אינני יודעת אם חלק מהרשלנות אינו נובע מהחברפניות כביכול, כשגם המדריך אינו מתערב ואינו מנסה לרסן התבטאויות מסוג זה.

חשוב ביותר להשתמש בכלי התקשורת הרבה יותר כדי להתריע על הסכנות ולהסביר איך למנוע אסונות. חשוב לעשות זאת ביחוד לפני החופש הגדול, אבל גם במשך כל השנה. אפשר לעשות זאת שלוש-ארבע פעמים בשנה, לתת תכנית טובה המכוונת להורים, למדריכים. אפשר להשתמש גם בטלוויזיה החינוכית לשם קידום הנושא הזה.

אני רוצה לשאול מה המנגנון שלכם, מצד אחד לנושאים השכנויים, ומצד שני לנושאים החינוכיים-פדגוגיים.

מי המדריכים העוסקים בזה, ומה ההדרכה שניתנת להם? כשאני הייתי צעירה קיבלתי תעודת מדריך לשחיה. ואז היינו צריכים להוכיח לא רק שאנחנו יכולים לעשות דברים שונים בשחיה עצמה, אבל קיבלנו גם הרבה הדרכה בנושא המשמעת. זה חשוב במיוחד, כי יש איזו נטייה להיות יותר חופשיים ליד המים.

אני רוצה לשאול האם יש מורים קבועים לשחיה שמתפקידם רק ללמד שחיה, או מדריכים קבועים שזה תפקידם, כלומר שאינן להם עבודה אחרת בשטח הספורט, והם מלמדים כך וכך שעות במשך היום, מקבלים קבוצה אחרי קבוצה. אם כן - אז יש בטחון שהם דואגים לכל פרטי הפרטים הקטנים ללימוד השחיה. על סמך נסיוני, על כל פנים כך היה באנגליה, היו שם מורים לשחיה, והכיתה יצאה לשחיה רק עם מורה מלווה שהיה צריך להתערב רק אם היתה התפרעות יותר מדי גדולה בקשר למשמעת.

א. פלד:
אני רוצה לבקש מחברי שכל אחד ישלים בתחום שלו: מר פנון יסביר את הצד המקצועי של המפעל, מי המורים, המדריכים, איך פועלים, איך בודקים את הבריכות; מר שרלין ישיב על כל השאלות הנוגעות לבטיחות. אחר כך אני אוסיף כמה דברים.

מר פנון:

לפני כשמונה שנים הייתי אורח בועדה זו אחרי האסון המחריד של שביעת שבע בנות מאגודת ישראל ליד חוף שרתון בתל-אביב. מאז געשתה פעולה מוגברת לגבי הפעלת שעורי השחיה, על-מנת להכין וללמד את הילדים, כדי שידעו לשחות כשהם גומרים את בית-הספר היסודי. געשתה פעולה שהקיפה מדי שנה כ-45 אלף ילדים מכיתות ה' ו-ז'. דבר זה הוכיח במשך השנים את המטרה שלמענה השעורים האלה אורגנו.

במשך שמונה שנים התנהלה הפעולה עם אותו המערך הארגוני, ולא קרה דבר. כיצד זה קרה בשנה התשיעית? הגעתי למסקנה שמוסר העבודה כל כך ירד, שכל הסידורים הארגוניים בכל המערכות שעשינו אינם מספיקים ואינם טובים, ואנחנו צריכים להיערך לזה בהתחשב בעובדה שאיננו יכולים לשנות עכשיו את מוסר העבודה הירוד.

כיצד מתארגנת פעולת השחיה? אנחנו מפעילים שורה של גורמים. בראש ובראשונה געשית פעולה ארגונית בבית-הספר, על-ידי המפקח באזור ועל-ידי הרכז הארגוני. צריכים לתאם את הבאת התלמידים לבריכות, הזמנים וכן הלאה. הילדים מגיעים לבריכות באוטובוסים או בטיוליות, כשהדבר מאורגן בצורת סרט נע: אוטובוס מביא ילדים, ולוקח את הכיתה שגמרה לשחות וכן הלאה, כאשר מודי הכיתות מלווים את התלמידים.

כשהילדים עוזבים את בית-הספר באוטובוס, געשית ביקורת שמית על גבי טופס מיוחד. אותו דבר כשהמורה מקבל את התלמידים כדי לחזור לבית-הספר.

המורים צריכים לשים לב לילדים גם בזמן שעור השחיה, למרות שהם נמצאים פעבר לגדר הבריכה. יש הוראה מפורשת שעל המורים המלווים לשים לב למתרחש. אנחנו היינו ערים לעובדה שלא כל המורים המלווים מגלים ערצות מספקת, ובביקורים התכופים של המפקחים על החינוך הגופני הפנינו את תשומת לב המורים והמנהלים לכך.

הארגון בבריכה היה מסתדר בערך כך: בכל בריכת שחיה יש איש האחראי על הבריכה, רכז הבריכה. כשהתלמידים באים לבריכה, הם מסתדרים לפי מערך מסוים, שורות וכן הלאה. כל כיתה היתה מתחלקת לשלוש קבוצות, כי אפשר ללמד שחיה ביחידות קטנות של כ-15 ילדים. המדריכים היו ניגשים לקבוצות המסודרות ולוקחים אותם למקום המיועד ללימוד השחיה, בפניות השונות של הבריכה.

בדרך כלל באות שתיים-שלוש כיתות, כאשר בכל בריכה נמצא רכז הבריכה, מספר מדריכים בהתאם למספר הכיתות, כלומר ששה או יותר, ומדריך רזרבי.

הסתבר שהיו מדריכים, שמסיבות שונות - חלקן מוצדקות, כמו קבלת צו גיוס, ולפעמים כלל לא מוצדקות - לא היו מופיעים לעבודה. במקרה כזה היה המדריך הרזרבי ממלא את מקומו של המדריך החסר. היו גם מקרים שהיו מודיעים לבית-הספר לא לבוא באותו יום לבריכה, היות והמדריכים אינם נמצאים, מסיבות אלה או אחרים. מקרים כאלה היו מעטים.

ההוראה של המפקחים בדרך כלל היתה, בהתאם להחלטת פועצת המפקחים של החינוך הגופני, קודם כל לשמור על הבטיחות. ואם אין תנאים המאפשרים את קיום השעורים, לא לקיים אותם.

מי הם המורים? בדרך כלל רצוי שיהיו אלה מורים לחינוך גופני. לא תמיד זה אפשרי, כי מורי החינוך הגופני נמצאים בבתי-הספר שבים-שלושה ימים בשבוע, ולכן לא תמיד היה מתלווה לכיתה המורה לחינוך גופני. בבריכה היה אותו מנגנון של המדריכים.

מי הם המדריכים? בדרך כלל אלה שחיינים לשעבר, ספורטאים, סטודנטים, מדריכים שהיו מתפנים לאותם חודשים ועובדים כעובדים ארציים. תשומת הלב הגדולה היתה מופנית לרכז, האישי האחראי, שיהיה בעל כישורים מתאימים מבחינה חינוכית, גופנית וידיעת המקצוע.

המדריכים האלה היו עוברים קורס מיוחד של 48 שעות, ובמשך התקופה היו מקבלים ימי עיון והשתלמויות נוספות.

אשר למערך הפיקוח והביקורת - ההוראות הכתובות אינן מטפיקות, לא חשבנו שהן מספיקות, והפעלנו מערכת פיקוח ובקרה רציניים ביותר. זה אומר שהמפקח על החינוך הגופני היה מבקר באזור הפיקוח שלו מספר רב של פעמים, כלומר בבריכות.

כמה פעמים במשך העונה?

א. רזיאל-נאור:

היו מפקחים שבעונת השחיה היו מבקרים באותה בריכה לפחות פעמיים בשבוע.

מר פנון:

איך זה קרה שלא ספרו את הילדים?

ג. אליעד:

אתיחס לזה.

מר פנון:

נוסף לזה היה רכז ארגוני. כלומר למספר בתי-ספר, או לאזור מסויים, נביח אזור רמת-גן, היה רכז ארגוני מיוחד, עוזר המפקח, שהיה מבקר בבריכות ובודק באיזו מידה התחכורה פועלת כשורה. וזה לא דבר קטן. כי עקב מחסור בעובדים, היו חברות נסיעות מחליפות את הנהגים, לפעמים הנהגים היו ערבים שלא ידעו טוב את פיקום בתי-הספר. היו לנו הרבה צרות בקשר לזה.

היה משא ומתן עם מנהלי בתי-הספר לתיאום השעורים, והיה ביקור בשעורים כדי לראות אם הורדת התלמידים, הכנסתם לבריכה והיציאה מפנה פועלים כשורה.

נוסף לזה פעלו בשטח שלושה רכזים מקצועיים, שמתפקידם היה לבקר בשעורים, לבחון אותם מבחינה מקצועית, לכנס את המדריכים לשיחה וכו', לבדוק את המבחנים השונים של התלמידים. התלמידים היו עוברים מבחנים בשלושה שלבים. (לשלב האחרון היה מגיע חלק קטן של התלמידים).

עכשיו נשאלת השאלה: למרות הפנגנון

הזה כפי שהיה - ולא חסכנו כאן כסף - כיצד קרו האסונות האלה השנה? עד כה לא היו מקרים כאלה, עוד מזמן הועד הלאומי. שני אסונות קרו בבריכות ציבוריות בסוף העונה. בתחילת העונה מספר המבקרים בבריכה הוא קטן; בסוף העונה מספר המבקרים בבריכות ציבוריות הוא גדול מאד. תשומת הלב של כולם, המדריכים, האחראים והילדים, מפוזרת, וזאת כשהדבר מחייב ריכוז מירבי לגבי הניעשה בבריכה. אחת המסקנות העיקריות שבלעדיה לא נפתח את שעורי השחיה בשום פנים ואופן, היא להבטיח לימוד השחיה בבריכות מיוחדות שאין בהן קהל. הדוגמה הטובה ביותר אלה בריכות שחיה לימודיות שהוקמו בהקשר לפעולה שלנו. יש בריכה ברמת-גן, בעומק של 1.80 מטר; יש בריכה ברמת-אביב, ובריכות נוספות בכמה מקומות המיועדות רק ללימוד שחיה. אלה הבריכות הבטוחות ביותר, שם לא יכול לקרות אסון, הגובה נמוך ומתאים לילדים. שנית, לא בא לשם קהל. אילו יכולנו לארגן את הדבר כך שבאה כיתה, שוחה, גומרת את השעור, עושים הפסקה של עשר דקות שבה איש אינו נמצא בבריכה, בודקים, ואז נכנסת כיתה אחרת - זה היה טוב. אלה אמצעי הזהירות שחייבים להנהיג עקב המצב שהתהווה, שאי אפשר לסמוך על אף אחד, לא על המציל, שזה תפקידו וחובתו, ומסתבר שאי אפשר לתת אמון גם במדריכים ובמורים שצריכים לספור את הילדים ולא עשו זאת בזמן. ייתכן שאפשר היה להציל את חיי הילד, אם כי הגורם העיקרי למניעת האסון הוא אותו מציל שהיה צריך לעמוד בעמדה שנקבעה לו ולראות מה נעשה בבריכה.

אנחנו נקטנו בשורה של אמצעים מסוגים שונים. החלטנו לנהוג כפי שנוהגים בארצות-הברית, כלומר שייקבעו זוגות של תלמידים, שאחד צריך לשמור על השני; חבישת כובעים צבעוניים על-ידי התלמידים כדי שנוכל להבחין בהם. תהיה שורה של תכניות בטלוויזיה, שקופיות ולוחות קיר, שיחות בכיתות וכך הלאה. כך יהיה בעתיד.

האם אין קבוצות וראשי קבוצות בטיולים ובשעורי שחיה? פעם זה היה כך.

ג. אליעד:

י. שרלין:

בהוראות זה קיים.

א. פלד:

בשני המקרים האלה הילדים הסתגנו לבריכה.

מר פנון:

בכפר סבא זה היה ילד שהסתגן לבריכה
אחרי שהכיתה יצאה ממנה.

ז. הרמן:

כשמדובר על בריכת שחיה ציבורית, האם
אין אפשרות לסגור את הבריכה לציבור?

במשך הבוקר פעמיים בשבוע?

א. פלד:

אמרתי שהחלטנו לעשות זאת.

מר פנון:

אנחנו חקרנו מספר בריכות, כלומר יש
מספר ניכר של בריכות שבהן הלימוד היה
על טהרת הילדים שלנו בלבד. האסונות קרו בשתי בריכות יפות ביותר,
מסודרות ונקיות ביותר, שבהן הכל היה כהלכה. אבל אלה בריכות ציבוריות
גדולות.

האם בודקים את הבריכות? - כן. לא
נפתחים שעורי השחיה אלא לאחר שהמפקחים בודקים את הבריכה ומוודאים
שהיא עונה על כל הדרישות. בחולון קרה דבר מיוחד במינו: המיבנה הוא
כזה שהמעבר מהמים הרדודים לעמוקים הוא פתאומי. ואם משהו לא היה בסדר
עם הילד הזה בקשר לאכילה, הרי שהוא לא הספיק להתגונן במידה מספקת.

מ.צ. נריה:

אין אושרה הבריכה הזאת?

מר פנון:

זו בריכה עירונית גדולה ויפה.

בין חברי הועדה שבדקה את הארגון לגבי
העתיד היה גם נציג מנהלי בתי - הספר. אנחנו הצענו שבעתיד, כמו
בטיולים, יתלוווי הורים לכיתה גם לשעורי שחיה, נוסף למורים, כדי לחזק
את השמירה והליווי. אנחנו מניחים שדבר זה ניתן לביצוע.

המפעל הזה מתארגן בשיתוף עם הרשויות
המקומיות. לא כל הרשויות המקומיות מסוגלות לזה, אבל חלק די ניכר.
הן משתתפות במפעל גם מבחינה כספית וגם באמצעות העובדים במחלקות הספורט
והחינוך בעיריות.

לגבי העתיד - ההיערכות תהיה כזאת

שייוצרו תנאים כאלה שבשום פנים ואופן לא יוכל לקרות מקרה כזה.

י. שרלין:

מטבע הדברים הוא שההתרשמות היא מחצי
הכוס הריקה. אנחנו מיקדנו את הסיכום
של הועדות לא על הפעולות שעשו, אלא על מה שלא עשו. שבעי שהדברים
לא זכו להארה מיוחדת. נעשו הרבה דברים חיוביים, נכונים וטובים, וזה
בגדר ההנחיות וההוראות. זה מובן מאליו. אבל אני מבקש לראות דברים
אלה באור המיוחד שלהם.

דבר שני שאני רוצה להדגיש ביחס להוראות
בכלל: אפשר להביא סוס לשוקת; אי אפשר להכריח אותו לשתות.

ז. אליעד:

הרעיון הזה מסוכן מאד. אינני מסכים אתך.

י. שרלין:

בכל ועדה כזאת היו נציגי ההורים. היו
בעצם למעלה ממה שקבענו בהנחיות. בהנחיות
קבענו שתמיד יהיה נציג אחד של הציבור המקומי. מאחר שהועדות האלה
עסקו בתאונות קטלניות, היו שני נציגים.

ז. אליעד:

האם בוועדות אלה ישבו נציגים של ועד
ההורים?

י. שרלין:
כן. אקרא את שמות חברי הועדות ותפקידיהם.
בועדה שחקרה את האסון בבריכת כפר-סבא
היו: דב שי - מפקח, יו"ר; א. רון - מפקח על החינוך הגופני; גב' בעמי
קת - מנהלת המחלקה לחינוך בהוד-השרון; מר סמי חבוב - המוסד לבטיחות
וגהות; מר מרדכי נאור - נציג המועצה המקומית; מר י. שלומי - המחלקה
לבטיחות במחוז המרכז. נציג המועצה המקומית הוא נבחר ציבור.

ג. אליעד:
אני התכוונתי לנציג ועד ההורים. הרי
גם המועצה המקומית אשמה.

י. שרלין:
בועדה שחקרה את האסון בבריכת השהיה
בחולון היו: מר י. לוינסון - מפקח,
יו"ר; גב' בתיה הלר - מפקחת על החינוך הגופני; מר אליהו רובין -
נציג עיריית חולון; מר אוטו נאור - נציג המוסד לבטיחות וגהות;
מר חיים אבני - יו"ר ועד ההורים של בית-הספר שנקר; מר יצחק פרץ -
מזכיר הועדה.

א. פלד:
אגב, כדאי לבדוק אם מרדכי נאור איננו
חבר ועד ההורים.

י. שרלין:
אני בטוח בזה.

באשר לבריכת המשושים - חברי הועדה היו:
מר ז. תורג'מן, מנהל המחלקה לחינוך חברתי, יו"ר הועדה; מר א. זילברשטיין,
מפקח כולל במחוז המרכז, חבר ועדה; מר צבי נכט, נציג רשות חינוך
מקומית רעננה; מר יעקב רוזנברג - איש ציבור; מר ג. כץ - המוסד
לבטיחות ולגהות.

כלומר הועדות מורכבות משלוש קבוצות
של אנשים: הפיקוח; אנשים מקצועיים מהמוסד לבטיחות וגהות, שאיננו
מוסד של משרד החינוך, זהו מוסד חצי ממשלתי, מקצועי, סמוך על שולחן
משרד העבודה; והקבוצה השלישית - נציגות שמורכבת משני סוגי אנשים
בדרך כלל, אנשים שנמצאים בתוך מנגנון העירייה, בדרך כלל מנהל המחלקה
לחינוך, ונציג של אחת משתי הקבוצות המקובלות - או נבחר ציבור, חבר
מנהלת העירייה או המועצה, או נציג ועד ההורים. בשלושת המקרים היו
האנשים האלה: גם איש המנגנון וגם נציג ציבור, או חבר ועד ההורים או
יו"ר ועד ההורים או חבר מועצה נבחרת.

כמה דברים על נושא הבטיחות. לא הבאנו
דברים על ענין התאונות בכלל. במערכת החינוך היו בשנה זו למעלה
מ-2,000 תאונות. כל התאונות האלה שדווח עליהן, לכל אחת מהן היתה
הנסיגות, ככולן היו מסקנות.

היו"ר א. כץ:
אני מציע שהועדה תקדיש בהזדמנות ישיבה
מיוחדת לכל הנושא הזה של תאונות ובטיחות.

י. שרלין:
חברי הועדה ביקשו לשמוע כמה דברים על
הבטיחות. בשנה שעברה היו 5 תאונות
קטלניות; בשנה זו - 7. זה כולל תאונות דרכים, תאונות עבודה וכיו"ב.
זה כולל את כל המערכת, מגן הילדים עד גמר בית-הספר היסודי. אנחנו
ממנים ועדות לאו דוקא במקרים של תאונות קטלניות. אם מתוך דו"חות
התאונה יש חשש של רשלנות כלשהי, אף אם לא היתה תאונה קטלנית, אנחנו
ממנים ועדת בירור. בשנה שעברה היו 15 ועדות בירורים, לא על תאונות
קטלניות. הן בדקו את התאונות וקבעו אם היתה רשלנות. ובמקרים שהיתה
רשלנות - לפי חומרת הרשלנות נקבעו הן תביעה להשעיה מהעבודה, והן
תביעות לבזיפת חמורות או פחות חמורות, או אזהרה לפיטורים.

מ.צ. נוינה:
האם הוצאו איזה מסקנות כלליות מתוך
דיווחי הועדות לצורך הוראות הקבע בעתיד?

י. שרלין:
כן. כל מסכת כזאת מפעילה אותנו על
שני קוים: האחד - אנחנו מכוונים קבוצת
צוות מקצועי שבוחנת את הבעיה במקום, ועל בסיס מסקנות הצוות, בתוספת
המסקנות של הועדות, אנחנו מוציאים הנחיות חדשות.

בנושאים של עבודה, הפעלת מכשירים מיכניים, בעיקר כבדים, היו מקרים קשים. כתוצאה מזה הוצאנו מסכת של הנחיות. כמו כן היו נושאים נוספים, כמו מעבדות, כלכלת בית, מעבדות לטבע וחשמל, וכמובן כל העניין של חקלאות, אגרו-מיכניקה. כל המקרים האלה זכו להנחיות חדשות.

הכלל שלנו הוא שאין נושא שלא נסקר. לפני שנקבעות הנחיות נערך סקר. אנשי מקצועי בוחנים את הנושא מכל צדדיו, מתייעצים במומחים שעובדים במקום ומחוץ למשרד. בכל נושא הזמנו מומחים של משרד העבודה, הטכניון או מוסדות אחרים והתייעצנו אתם. לאחר סקרים אלה אנחנו מוציאים הנחיות בשיחות בשתי מערכות: אחת - למורים, מחנכים ומנהלים, ושניה - לתלמידים. שתי צורות אלה נושאות אופי שוני, כאשר באחת המורים והמחנכים מתבקשים לפעול כך וכך כדי להביא להגברת ערבות התלמידים ולמניעת תאונות. אנחנו עושים פה הרבה דברים, החל בפנקסים עם הוראות בשיחות, המשך במערכות שעות, וכשזה משובץ בהנחיות בשיחות - אנחנו דואגים לזה שזה ייקלט.

צורות אחרות שהפעלנו לגבי הפרסומים הן משלושה סוגים: א) מערכי שיעור. קבענו מערכי שיעור בנושאי בטחון לכל המערכת, בחלקם שובצו בתכניות לימודים, בעיקר פיסיקה ומעבדות לטבע. בכיתות יותר נמוכות זה משובץ בשעורי מחנך או בשעורים אחרים הניתנים בנושאים שונים, כשעניני הבטיחות משובצים בתוכם.

פעולה נוספת היא הפעלת הטלוויזיה, החינוכית והכללית. היו תכניות טובות מאד, לפי המידע שלנו, ואנחנו ממשיכים בהן. אלה תכניות מכמה סוגים, החל מתכניות קצרות של מספר שניות, עד דקה או שתיים, שבהן אנחנו מביאים נושא מסויים. הטלוויזיה הלימודים במיוחד עסקה בהפקת שני שידורים מיוחדים, אחד מהם מוקדש לשעורי שחיה. התוצאות טובות מאד, על אף האסון שקרה. גם הרדיו מופעל באותה צורה. אנחנו משתדלים שהדברים ייעשו או כתכניות מבדרות או כתקצויות ליואי לתכניות אחרות. אנחנו מנסים עכשיו עוד דבר שיבוצע בשבוע הבטיחות. בשבוע זה יוקרן טרס עלילתי שתוכנו משובץ בהנחיות לבטיחות.

זאת אומרת אנחנו משתמדים בטכניקות שונות על-מנת להביא להפנמה של העניין, כדי לעבור ממצב של ידיעה למצב של התנהגות, שזאת בעיה הבעיה היסודית. זו בעיה לא קלה, אבל אנחנו משתדלים עד כמה שאפשר.

הנתונים עוד דבר בעניין הכללים: אנחנו מפעילים צוותים מקצועיים, לשירותם של ועדי ההורים, הנהלות בתי-הספר, רשויות מקומיות, מפקחים. כל אחת מקבוצות אלה יכולה לפנות לצוותים אלה ולבקש בדיקה של עניין כלשהו, של מבנה וכיו"ב.

אינני רוצה לומר שפתרנו את הבעיה. היא לא קלה. אבל אני יכול לומר שאנחנו פועלים בכיוון זה.

עוד משהו על הטיולים. לנושא הטיולים במיוחד הקדשנו מאמצים רבים מאד, החל מהצורך להצטייד ברשיון של המשטרה וצה"ל במקרים מסויימים.

ג. אליעד: איך זה קרה שהמנהל הזה לא קרא את ההוראות? זו בעיה מרכזית. איך לא היתה ביקורת כזאת שתגלה את העובדה לפני הטיול?

י. שרלין: זר שאלה קשה מאד.

א. פלד: כשיש בארץ הזאת מאות בתי-ספר וכמה אלפי מוסדות חינוך, אפילו אם יהיה פיקוח, אני לא יכול לחתום ולומר שאנחנו מבקרים מדי שבוע בכל בתי-הספר ובודקים כל מנהל אם הוא אמנם מבצע את כל מה שכתוב בהוראות הפנכ"ל. העובדה שלא קרו יותר מקרים באה להעיד שבמרבית המקרים הביקורת הביאה לידי כך שאנשים ממלאים את ההוראות. בצה"ל מתייחסים לדברים אלה בקפדנות וחומרה. למרות זאת יש בצה"ל מקרים רבים מאד של תקלות כאלה שנובעות בערך מאותה סיבה.

עונשה שבמשך שמונה שנים לא היה אף מקרה טביעה. אם הרשלנות היתה
דבר כללי, היינו עדים למקרים רבים. בזה אינני רוצה להצדיק את מה
שקרה, אבל זה מעוט שבמעוט.

ג. אליעד:
נסיוני בצה"ל לימד אותי שזאת בעיית
הבעיות, שתמיד כשקרו תקלות מצאו שמי
שהיה צריך למקח - לא פיקח. זו הבעיה. ואני עדיין לא שקט. הייתי
ממליץ לחזק את הנקודה הזאת עד כמה שאפשר.

ד. שרלין:
אשר לנושא הטיולים - לכסות אותו יותר
מאשר כוסה עד עתה, זו כבר בעיה. כי
בענין זה יש לנו מערכת ייעוץ המופעלת על-ידי אנשים מהמחלקה של
מר פבון. בכל לשכת מחוז יש יועץ לטיולים שמכוון את הענין. בוסף
לזה קבענו מסלולים, בקבעו בהם טורי בטיחות נאותים, ויש הכוונה ברורה
כיצד לטייל במסלולים אלה. יש חוברות מיוחדות בכל נושא. שלחנו
לכל בתי-הספר מערכות שקופיות מיוחדות למורה, מיוחדות לתלמידים,
המסבירות את כל הדברים, החל מההצטיידות לטיול, ההכנות, המשך בטיול
עצמו וטיום הטיול. מלבד זאת חילקנו עשרות אלפי דפדפות, עם כל
ההנחיות, ובין היתר בענין יציאה וסטייה מן המסלול, הליכה על יד מצוקים
וכיו"ב, נושאים שהיוו במקרה זה את הגורמים העיקריים לאסון.

יש ביקורת מפעם לפעם. אבל ביקורת
צפופה יש לה גבול מסויים. נשתדל להגביר ביקורת זו. בנושא הטיולים
נמשיך לעשות מאמצים עד כמה שאפשר כדי להגביר את המודעות לסכנות.

ה. בן-פורת:
האם יש בבתי-הספר רישום או שופס שצריך
לחתום עליו, שהמורים והמנהלים קראו את
חוזר המנכ"ל?

א. פלד:
יש דבר כזה, אבל אין בטחון שקוראים.
חותמים על קריאת חוזר המנכ"ל.

חבר הכנסת ידיד שאל בענין העברת החומר
לפרקליטות. דו"חות אלה עברו תהליך די ארוך. לאחר שנמסרו לי הדו"חות -
זה קרה ביומיים-שלושה האחרונים של שנת הלימודים - נכנסנו לתקופה
ארוכה של חופשות. הועדות סיימו את עבודתן. אני לא הסתפקתי בדו"חות
הועדות, אלא הטלתי על ועדה שתבדוק מה נובע מהמסקנות של כל ועדה.
כי כל ועדה התייחסה למקרה ספציפי. את כל ההליכים גמרנו בתקופה
האחרונה. החלטתי רק בזמן האחרון להעביר את זה לפרקליטות. כשתהיה
לי תשובה מהפרקליטות, אני מוכן להביא אותה לידיעתכם, עם מעקב אחרי
מה שקורה. נעביר גם את חוות הדעת לגבי המצילים. היועץ המשפטי
יחליט, אם יש מקום לנקוט פעולה נגד המציל - הוא ודאי יורה למעביד
שלו לנקוט באמצעים הדרושים.

אשר לענין הפיצוי - התלמידים מבוססים
בשני ביטוחים: ביטוח אישי על-ידי הרשות, ביטוח מקיף על-ידי המשרד.
נבדוק בדיוק על איזה סכומים מדובר, ונוכל להביא את התשובה.

בענין הנצחת שמו של התלמיד אבנר שרעבי
ז"ל - שמענו את הצעת חברת הכנסת רזיאל-נאור, אני חושב שהיא טובה.
נבדוק איך אפשר לבצע אותה.

בהמלצות של ועדת אורן יש תשובה לכל
השאלות שהעלייתם, לחיזוק וריענון השיגרה, הבטחת הרמה המקצועית וכדומה.

הי"ד א. כץ:
אני מציע שבסכם את הנושא כך: חברי הועדה
שמעו את הממצאים החמורים של משרד
החינוך בקשר למקרי הטביעה שהיו; (ב) חברי הועדה שמעו כל מה שנעשה
בתחום זה. כפי שהשתמע מדברי כל המשתתפים, אנחנו מבקשים להמשיך
ולתקן את חגורת הפיקוח בנושא זה. נעשו דברים בכיוון הנכון, ועוד
ייעשו. (ג) אנחנו מבקשים להישאר בתמונה על-ידי זה שידווח לנו מה
הוחלט בפרקליטות, מה האמצעים האחרים שהמשרד יעשה לאחר שיתייצג עם
הפרקליטות. ואני מבקש מכם לשלוח לנו עותקים של החומר.

10.9.1973

דיון בפניית ועד ההורים וועד הפעולה להקמת בית-ספר ממלכתי-דתי בשכונת קרית-שמואל-רסקו בירושלים.

היו"ר א. כץ:
בראשית הישיבה הבאתי לידיעתכם פניה של ועד ההורים להקמת בית-ספר ממלכתי-דתי בשכונת קרית-שמואל-רסקו. המכתב מופנה לד"ר רימלט, ובו בקשה דחופה להעלות בוועדה את שאלת מתן מבנה בית-הספר על שם פולה בן-גוריון לחינוך הממלכתי-דתי בהקדם. מבקשים שהוועדה תקבל נציגות של ההורים כדי לשמוע את טענותיהם. מצורף לפניה חוזר בכתב המסביר את עמדתם. יש גם העתקי תכתובת עם העירייה.

מ. בן-פורת:
קודם כל אני רוצה לשאול ביוזמת מי התכנסה היום הוועדה?

היו"ר א. כץ:
על ישיבה זו הוחלט לפני הפגרה. סיכמנו שנקיים ישיבה בפגרה כשיהיו הדו"חות של ועדות החקירה.

מ. בן-פורת:
בנושא השני - אני מציע שהוועדה לא תדון בזה בכלל. אנחנו נמצאים בפגרה לפני בחירות. זו איננה פגרה רגילה, ואינני מציע לעסוק בזה. זה נושא לשתיים-שלוש ישיבות. כל אחד עסוק בכל מיני עניינים. העניין הוא בעיקרו פוליטי, ואינני רוצה לערב את הוועדה בעניינים פוליטיים.

מ.צ. נריה:
זה עניין שהוא בעיקרו חינוכי. אין כאן שום עניין פוליטי. אזרחים במדינת ישראל עומדים על זכותם, והכנסת כנציגת האזרחים במדינה, וועדת החינוך כנציגת האזרחים, צריכה לתת את דעתה על כך אך ורק מבחינה חינוכית. אין אספקטים פוליטיים על יד שולחן זה. גם אתי נפגשו כמה מההורים והסבירו לי בהרחבה במה מדובר.

מ. בן-פורת:
זה גם לא נמצא על סדר היום של הוועדה. יש דברים שצריך לדקדק בהם.

מ.צ. נריה:
בהרבה עניינים אנחנו נוהגים להזמין לכאן גורמים שונים. מזמינים הורים, נציגי הורים, נציגי עירייה ומשרד החינוך. ניתן לעשות זאת גם במקרה זה, להזמין לאותה ישיבה את נציגי ההורים, העירייה ומשרד החינוך, ולשמוע מה יש להם להגיד. אם באמת יתברר לנו שזה עניין פוליטי - לא נעסוק בזה. אז הבחירות יקבעו את הסדר הפוליטי של מדינת ישראל. אבל ייתכן שכולנו נהיה משוכנעים שנעשה פה עוול לקבוצה גדולה של הורים, ואנחנו חייבים לדאוג לתיקון העוול, ושלא ייפגעו במדינת ישראל ילדים בגלל זה שהם שייכים לחינוך מוכר במדינה, שמגיעות לו כל הזכויות שמגיעות לכל ילד במדינה.

מ. ידיד:
לא הייתי רוצה להיכנס עכשיו לשאלה אם זה דיון פוליטי או לא. אני רוצה להציע הצעה. נפתחה שנת לימודים חדשה. מושב שהוועדה תשמע דו"ח על פתיחת שנת הלימודים, על התקלות והבעיות, ואולי במסגרת דיון זה נשמע גם על בית-הספר האמור. אני יודע מתוך קריאה בעתונות ומתוך מגעים שונים שבהרבה מקומות היו תקלות, לא נפתחו כיתות וכיו"ב. חשוב מאד שנקבל דיווח על פתיחת שנת הלימודים, ומזה נלמד לקחים על שנת הלימודים הבאה.

א. רזיאל-נאור:
מבחינה פורמלית אני רוצה להזכיר שעם סיום עבודת הוועדה לפני הפגרה אמר יו"ר הוועדה שנקיים לפחות שלוש ישיבות בפגרה. כמובן שאז לא חזו מראש שזה בדיוק יהיה הנושא, אבל היו כמה פחשבות על ישיבות בפגרה. גם ועדות אחרות מקיימות ישיבות בפגרה, זה לא כל כך חריג.

מבלי להתייחס לעצם הנושא ובלי לקבוע עמדתי לבעיה, אני חושבת שהוועדה צריכה לנהוג גם הפעם כמו תמיד: יש פניה מהציבור - צריך להזמין ולשמוע מה בניהם. לאחר שנשמע ונדע מה הנימוקים האמיתיים, כל אחד יוכל לקבוע עמדתו לנושא זה.

ז. הרמן:

הנושא הזה באמת קשור קצת בעיתוי. התלמידים התחילו ללמוד שם באיזה אוהל. אנחנו מתקבלים לחורף, ואיבני יודעת מבחינה זו באיזו מידה העניין סובל ייחסי לתקופה ארוכה, עד אחרי הבחירות.

מאידך, בעצם ההכרעות צריכות להיות גם במשרד החינוך וגם בעירייה. אני חושבת שמוטב היה לשמוע מהמנכ"ל איך העניין עומד כעת, מה הסיכויים לפתרון, והאם מתקדמים לקראתו. איבני יודעת למה צריך להטריד אותנו לשמוע את כל הצדדים. אולי נשמע מהמנכ"ל.

הרמן א. כץ:

עד כמה שהבינותי ממשרד החינוך, אין לי התנגדות שהנושא הזה יועלה כאן.

א. רזיאל-נאור:

אנחנו לא ועדה של משרד החינוך.

הרמן א. כץ:

אבל דבר אחד ברור: תסכימי אתי, חברת הכנסת הרמן, שאם אנחנו פותחים בדיון, אנחנו צריכים קודם כל לשמוע את בעלי הדבר. הם פנו אלינו.

ההתרשמות שלי היא שרוב חברי הועדה מחייבים פגישה וקבלת המסאלה של קבוצת הורים זו, ואנחנו לא נתייחס לזה התייחסות פוליטית. אעביר את הדברים לידיעת יושב-ראש הועדה, וההחלטה הסופית תהיה בידינו.

א. פלד:

לשם אינפורמציה אמסור כמה עובדות. הנושא הוא בהחלט בתחום אחריותה של העירייה. כמו כל נושא המיפוי והרישום לבתי-הספר. אבל כשם שאני לקחתי לעצמי סמכות להתערב בכמה מקרים שהיו ביין ההורים בארץ, והעניינים סודרו גם בעניין זה התערבתי, אבל הפעם לא ביזמת. ההורים פנו אלי. שמעתי אותם. לפני שבועיים או שלושה באה אלי משלחת של ההורים, וקיבלתי אותם באותו יום. אמרתי רק שאני רוצה שיהיה נוכח ראש העיר. קבענו פגישה לבוקר יום המחרת. ההורים באו, והיו גם ראש העירייה וסגנו ואנשי מחלקת החינוך.

שמעתי את טענות ההורים - אגב, בפעם הראשונה; לא ידעתי שקיימת בעיה כזאת כבעיה אקוטית. הם העלו אז שני טענות: האחת - שהמיפוי של בתי-הספר הדתיים בירושלים אינו טוב בכך שהוא מאלץ אותם ללכת למרחקים גדולים, ואילו ילדי בתי-הספר הממלכתיים הולכים למרחקים קצרים; השנייה - שהיו צריכים לבנות שני בתי-ספר, ממלכתי וממלכתי-דתי, באותו מקום. ואם בנו רק אחד - הוא מגיע להם.

שמעתי את הדברים, אמרתי להם שאיני

מכיר את הנושא מקרוב, איבני מוכן להחליט באותו רגע בלי הנתונים המדויקים. אז אמרו ההורים: אנחנו חוששים שיעמידו אותנו בפני עובדה קיימת. אמרתי להם: מה אתם מודאגים? אמרו לי: הילדים ייכנסו לבית-הספר הממלכתי על שם פולה בן-גוריון - ואחר כך לך תצעק. אמרתי להם: ממילא עוד ראשית נובמבר הבנין לא יהיה כשיר לתפעול, איש לא ילמד בו. גם הילדים המיועדים ללמוד בו לומדים כולם בבתי-הספר הקודמים שלהם, אם זה בלודיא, או בקטמון או בנחלאות. אמרתי להם: אני יודע שאתם מודאגים. אני מוכן להודיע ברגע זה שכל הבדיקות ייגמרו עד סוף ספטמבר, כך שלא יהיה מצב שיתקבלו המימצאים ולמחרת תהיה החלטה.

היה לי רושם שהם קיבלו את זה. אחרי

יומיים התברר לי שהם לא קיבלו את זה. להפתעתי ראיתי פתאום שהם הקימו את בית-הספר שזה, "אם אין אני לי מי לי". אמרתי להם שאני רוצה להקים ועדה שתבדוק את הטענות שלהם על מיפוי לא נכון של החינוך הממלכתי. אמרתי להם שהם לא פרטנר למשא ומתן על ילדים של החינוך הממלכתי. גם את זה לא קיבלו. אחר כך פסלו גם את שמות המועמדים, אמרו שאמנה ועדה של אנשי מיפוי, של אנשים שהתמחו בזה. אחד מחברי הועדה היה ארכיטקט, איש דתי - יו"ר הועדה; הנציג השני - גברת צעירה שהתמחתה במיפוי, עשתה את מיפוי ראשון לציון, לא עובדת המשרד, אלא עובדת בחברה של מתנדבט שעובדת על מודל לתכנון מערכת חינוך עירונית; ועליהם נוספו נציגי עיריית ירושלים: מר ברמץ והגב' שרה פוקס, מנהלת מחלקת המיפוי העירונית. הם פסלו אותה. הם פוסלים גם את מר ברמץ.

10.9.1973 - א. פלו

אמרת שאתם מקבלתם תכתיבים מי יהיו חברי הוועדה. זו ועדה שכביכול היא צריכה להגיש את מימצאיה לדרג ביהולי פוליטי. אולי השר יצטרך לקבל אותם. אמרת: כל מה שאני מציע הוא שתמתינו. הוועדה תגמור את עבודתה עד ה-1 באוקטובר. היא עובדת.

עיריית ירושלים התחייבה לתת לי עד מועד זה הודעה על מגרשים אפשריים לבניה באזור זה. כלומר אם הוועדה תחליט שיש צורך בבניה, שלא יהיה מצב שיגידו: עכשיו נראה אם יש מגרש. כלומר כאשר אפשר יהיה להחליט, שלא תהיה מניעה להחליט מיד.

אז העמידו את האוהלים, והם לומדים כפי שהם לומדים היום.

הרבה אנשים פנו וביקשו לתווך. בין היתר פנה אלי אחד השרים מהמפד"ל, אם אני מוכן לתת ידי לצאת מהמצב הזה. הוא הציע למנות שני בוררים שיפסקו, והציע אותי ואת מר קוברסקי. אמרת שאת מוכן, בשני תנאים: א) שנקבל בכתב הודעה משני הגופים, עיריית ירושלים וועד ההורים, שהם מסכימים לזה שאנחנו נהיה בוררים ושהם יקבלו את הכרעתנו; ב) שלא יהיה מצב שאתה גומר עם ועד ההורים, ואחר כך מתקיימת אסיפה ומדיחים את אותו ועד. היו מקרים כאלה בירושלים. מסתבר שההורים לא קיבלו את ההצעה; העירייה היתה מוכנה, ההורים - לא. אז אותו שר שפנה אלי לא חזר על בקשתו.

ג. אליעד: האם לכל התלמידים האלה יש מקומות בבתי-ספר?

א. פלו: כן. חלק למדו ב"מעלה", חלק בבתי ספר אחרים, ממלכתיים-דתיים, אם כי במרחקים יותר גדולים מהממלכתיים. האוכלוסיה הדתית באזור זה יותר דלילה. יש עוד בעיה. בחינוך הממלכתי-דתי יש גם תת-זרמים. ישנם הורים שאינם מוכנים שילדיהם ילמדו בבתי-ספר מעורבים, ויש הורים שעומדים בכל תוקף על זה שילדיהם ילמדו בבתי ספר מעורבים. לא רחוק ממקום זה יש שני בתי-ספר ממלכתיים דתיים מעולים: גוששילד, ודוגמה לבנים. שניהם נפרדים. קבוצה זו של הורים דורשת בית ספר מעורב.

היו"ר א. כץ: אני מודה לכם. הישיבה נעולה.